

Londra'dan Mektup

D i d e m C r o s b y

Sincap Gözleme Sanatı

İngiltere, Galler ve İskoçya'nın yerlisi kızıl sincaplar, yıllar süren araştırmaların ışığında ve bugüne değin görülmemiş 1 milyon İngiliz Sterlini değerindeki bir ödenek yardımıyla en sevdiikleri ormanlarda var olmayı sürdürebilecek.

Ünlü Hyde Park'ta bir ağaçtan diğerine koşarken yolu üstünde rastladığı tohumları incelemek için duraklayan sincapları izlemek en keyif aldığım yönüydü Park'a olan ziyaretlerimin. Gri renkli, Türkiye'de rastlanan sincaplardan daha büyük olan bu hayvanların yerden topladıkları küçük parçaları ellerinde merakla çevirşleri, ağızlarına atıp tadına bakışları, ardından hızla en yakın ağaca koşuşları hızlandırılmış film izlediğim fikrini verirdi bana. Sevimli buluyordum bu hayvanları. Londra gibi böylesine büyük bir kentte bu 'yabani' hayvanları izleyebilmeyi adeta bir ayrıcalık olarak görüyordum. Bu büyük gri sincap hakkındaki görüşümün kısa zamanda değişeceği aklımın ucundan bile geçmezdi.

Park'ta izlediğim gri sincapların ana vatanı Amerika kıtası. Bilimsel adları *Sciurus carolinensis*. İlk gri sincap adaya 1876 yılında getirilmiş. Adaya ayak bastıkları andan itibaren sayıları her geçen gün artmış, adada gittikçe daha geniş bir alana yayılmaya başlamışlar. Yalnızca Hyde Park değil, herhangi bir ormanlık bölgede gri sincaplara rastlamak sıradan bir durum. Gri sincapların adaya varışları, o güne değin burada yaşayan yegâne sincap türünün de yaşamını değiştirdi: Bilimsel adı *Sciurus vulgaris* olan kızıl sincaplar beslendikleri ağaç filizlerini, tohumları, meyveleri gri sincaplarla paylaşmak zorunda kaldılar. Gri sincapların kızıl kuzularla yirmi yıl kadar aynı ortamı paylaşabildiği düşünülüyor. Ancak kızıl kuzular yirmi

yıldan sonra yok olmaya başlıyorlar.

Bugün adada yaşayan gri sincapların sayısı 2.5 milyona ulaşırken, kızıl sincapların sayısı 160 bine düştü (her 66 gri sincaba karşılık 1 kızıl sincap). Son elli yılda kızıl sincaplar adanın güneyini terk ederken, güneyde meydan tamamıyla grilere kaldı. Artık yalnızca kuzeyde ve İskoçya'da rastlamak mümkün kızıl sincaplara. Eğer bir şey yapılmazsa, 2010 yılında adada kızıl sincapların tümüyle yok olabileceği düşünülüyor. Düşündüğümün aksine grileri değil, aslında kızıl kuzuları izleyebilmek gerçek ayrıcalıktı. Ne yazık ki bu ayrıcalığı Hyde Park'ta yaşamam mümkün olmayacaktı.

Kızıl sincaplar İngiltere'de hemen herkesin gözlemekten hoşnut olduğu hayvanlardan. İngiltere'nin kuzeyinde ve İskoçya'da yer alan koruma alanlarına gidip sincap gözlemek pek çok kişinin zevk aldığı bir etkinlik. Ormanlık bir bölgeden geçerken yol kenarında kızıl sincap görme ayrıcalığına sahip olduysanız şanslısınız demektir. Ancak arada kırmızılı yolda cansız yerde yatarken de görebiliyorsunuz. Her yıl yollarda yüzlerce sincap karışık karışıya geçerken taşıtlarca eziliyor. Kızıl kuzuların yaşadığı bilinen kuzeydeki koruma alanlarında yoğun trafik olan yollarda bu kazaları azaltmak amacıyla kızıl sincaplara özel, halattan köprüler bile kurulmuş. Ne yazık ki taşıtlar kızıl kuzuların ölümüne yol açan tek etken değil.

Gri sincapların adaya beraberlerinde bir hastalık da getirdikleri düşünülüyor. Edinburg'daki Moredun Enstitüsü'nden araştırmacılar suççığıne benzer bir hastalığa yol açan virüsü gri sincapların kanlarında bulmuşlar. Griler virüsten nadiren etkileniyorlar, ama kızıl sincaplar için aynı seyi

söylemek mümkün değil. Virüsü kaptan kızıl sincapların vücutlarında yaralar beliriyor; gözlerinde, ağız, ayak ve cinsel organlarında iltihap gözleniyor; hastalığa yakalandıktan sonraki onbeş gün içinde ölüyorlar. Bu nedenle kızıl kuzuların 'kalesi' olarak değerlendirilen ormanlara grilerin erişmesini önleme yolunda çalışmalar sürüyor çünkü bu virüs sayesinde kızıl sincapların adadaki sonu yirmi kez daha hızla gerçekleşebilecek.

Grilerin adaya böylesine iyi uyum sağlayabilmelerindeki bir etken burada yetişen ağaç türleri. Kızıl kuzular, kozalaklılar familyasından, yaprak dökmeyen çam, ladin gibi ağaçların bulunduğu bölgeleri yeğliyorlar. Griler ise kayın ve ladin gibi geniş yapraklı ağaçlardan oluşan bölgelerde yuvalarını kurup yaşamlarını sürdürmeyi seçiyorlar. Kızıl kuzuların İngiltere'nin kuzeyine ve İskoçya'ya çekilmelerinin altında yatan neden kuzeyin bol kozalaklı ormanları. Uzmanlar bu ormanların kızıl sincapların 'kalesi' olacağını umuyorlar ama işi şansa bırakma niyetleri de yok.

Kızıl kuzular bugün koruma altında. Kızıl bir sincapı kasıtlı olarak öldürmek, yaralamak, satmak ve satın almak; yuvalarını bozmak, ya da yuvalarına erişmelerini önlemek suç. Bunun yanı sıra, çeşitli girişimlerde bulunmuş gri sincap popülasyonlarını kontrol altına almak için. Bunlardan en çok tartışmaya yol açanı grilerin öldürülmesi oldu. 1960'larda kızıl sincap popülasyonlarını kontrol altında tutmak amacıyla kimi bölgelerde dişilerin ya da erkek sincapların öldürülmesi hayvanların sayısını kontrol altında tutmaya yardımcı olmadı. İki buçuk milyon sincapı vurmayı hedeflemek pek de akılcı bir yaklaşım değil soruna.

Bunun yerine, ülke çapında pek çok kuruluş, kızıl kuzuların hükümdarlığında kalan son 'kalelerde', onların sağlıklı popülasyonlarını destekleyecek ve grilerin buralara erişmelerini güçleştirecek önlemler alıyorlar. Kızıl sincapların yaşadığı rezervleri çevreleyen 5 kilometre genişliğinde tampon bölgeler, alınacak önlemlerden biri. Bu tampon bölgelerde grilerin ilerlemesini önleyecek türden ağaçlar dikilecek, böylece griler kızıl kuzuların yaşadıkları ormanlara ulaşamayacaklar. Bunun yanı sıra yalnızca kızıl sincapların erişebileceği, fındık, fıstık dolu kutular kızıl rezervlerine yerleştirilecek. Dahası rezervlerin yakınında, özellikle tampon bölgelerde yaşayan kişiler bahçelerini ziyaret eden sincapları gözleyerek katkıda bulunacaklar projeye. Bir gri sincapın bölgeye eriştiğinden haberdar olmanın en etki yolu bu.

Tüm bu planları gerçekleştirebilmek için geçtiğimiz ay projeye sağlanan 1 milyon İngiliz Sterlini değerindeki ödeneğin katkısı olacağı tartışma götürmez. Proje başarılı olursa adada gri sincapların yanı sıra kızıl kuzular da var olmayı sürdürebilecek. Benim gibi adanın güneyinde yaşayanlar parklarda, bahçelerde grileri gözlemeye devam edecekler, kızılırsa kuzeyin ormanlarını dolduracaklar.